

Mgr. Kateřina Mojsejová :

Profesní a soukromý život divadelních hereček o 60. let 19. století do roku 1918

Příspěvek k postavení ženy v 19. století

Disertační práce (2015)

Univerzita Pardubice – Fakulta filozofická – Ústav historických věd

Školitel : prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

Oponent : Mgr. Andrea Jochmanová, Ph.D.

Předložená disertační práce si klade za cíl přiblížit společenské, kulturní i obecně vzato životní a rodinné postavení žen, jejichž profesí a posláním se stalo herectví. Toto téma, jakkoliv pozoruhodné, nebylo vlastně prozatím v podobném rozsahu odborné veřejnosti předloženo, přestože archivní materiály i literatura, jak nám Mgr. Mojsejová ve svém výčtu předkládá, jsou k dispozici ve velmi pestrém a obsáhlém konvolutu v četných archivních i muzejních fondech. Svědčí o tom nejen metodologická kapitola, která v úvodu představí různé druhy i typy pramenů a literatury, s nimiž autorka pracovala, ale i četné odkazy na tyto materiály v textu a podrobný, více než dvacetistránkový bibliografický soupis v závěru práce. Rozsáhlý výzkum pramenné základny přinesl mnohé poznatky, významné nejen pro pochopení historických souvislostí, pro výzkum problematiky genderu (zejména ze spektra postavení ženy ve společnosti daného období), ale také pro teatrologii, která v této sféře prozatím tápe.

Z hlediska divadelní historie se přitom v daném případě jedná o velmi slibnou oblast, která by mohla napomoci poznání skutečného zázemí českého divadla v této etapě, tedy toho divadla, které – jak autorka této disertační práce také zmiňuje – neodmyslitelně spojujeme s českými kulturními i politickými dějinami, jejichž základním tématem se vybudování a formování český hovořícího divadla v českých zemích nezdávka stávalo. Právě toto formotvorné úsilí pak nezbytně ovlivnilo nejen obraz ženy na českých scénách, ale také významnou rovinu společensko-mravního poslání herečky, jejíž osobní profil na jedné straně nutně musely ovlivňovat tlaky společenských předsudků (panující i v této době, jež přála zrodu divadelních hvězd) a zároveň složité nároky a vazby, spojené s ideovým (i ideologickým) posláním českého divadla.

Jak práce Mgr. Mojsejové ukazuje, podchycení všech drobných nuancí i společenských ambivalencí, které se nutně musely protnout v profesi tak nejednoznačně nazírané jako je herečka českého divadla v devatenáctém (a částečně i dvacátém) století, se jeví být úkolem

1. Введение
 2. Описание объекта исследования
 3. Цели и задачи исследования
 4. Методология исследования
 5. Результаты исследования
 6. Выводы
 7. Список литературы
 8. Приложение
 9. Заключение
 10. Список сокращений
 11. Список таблиц
 12. Список рисунков
 13. Список формул
 14. Список терминов
 15. Список источников
 16. Список литературы
 17. Список литературы
 18. Список литературы
 19. Список литературы
 20. Список литературы
 21. Список литературы
 22. Список литературы
 23. Список литературы
 24. Список литературы
 25. Список литературы
 26. Список литературы
 27. Список литературы
 28. Список литературы
 29. Список литературы
 30. Список литературы
 31. Список литературы
 32. Список литературы
 33. Список литературы
 34. Список литературы
 35. Список литературы
 36. Список литературы
 37. Список литературы
 38. Список литературы
 39. Список литературы
 40. Список литературы
 41. Список литературы
 42. Список литературы
 43. Список литературы
 44. Список литературы
 45. Список литературы
 46. Список литературы
 47. Список литературы
 48. Список литературы
 49. Список литературы
 50. Список литературы
 51. Список литературы
 52. Список литературы
 53. Список литературы
 54. Список литературы
 55. Список литературы
 56. Список литературы
 57. Список литературы
 58. Список литературы
 59. Список литературы
 60. Список литературы
 61. Список литературы
 62. Список литературы
 63. Список литературы
 64. Список литературы
 65. Список литературы
 66. Список литературы
 67. Список литературы
 68. Список литературы
 69. Список литературы
 70. Список литературы
 71. Список литературы
 72. Список литературы
 73. Список литературы
 74. Список литературы
 75. Список литературы
 76. Список литературы
 77. Список литературы
 78. Список литературы
 79. Список литературы
 80. Список литературы
 81. Список литературы
 82. Список литературы
 83. Список литературы
 84. Список литературы
 85. Список литературы
 86. Список литературы
 87. Список литературы
 88. Список литературы
 89. Список литературы
 90. Список литературы
 91. Список литературы
 92. Список литературы
 93. Список литературы
 94. Список литературы
 95. Список литературы
 96. Список литературы
 97. Список литературы
 98. Список литературы
 99. Список литературы
 100. Список литературы

velmi nesnadným. Kromě silného rámcového fenoménu ideového směřování divadla a s ním souvisejících politických, společenských a kulturních trendů vnímáme v rámci tohoto tématického zaměření také podstatné, významové (a dnes již nepodchytilitelné) roviny, o nichž získáváme výpovědi pouze na základě výzkumu pramenů a literatury, nikoliv na základě osobní zkušenosti. Vzhledem k naší omezené schopnosti obecně rekonstruovat alespoň ústřední myšlenku konkrétního divadelního artefaktu, který existuje pouze v daném časoprostoru „ted' a tady“, můžeme pouze na základě probádání výše zmíněných materiálů odvodit (ale nikoliv v celé šíři spektra prezentovat) tak zásadní nuance herecké osobnosti, jakými jsou např. umělecké a osobní kvality, individualita, charisma a další důležité psychologické prvky osobnosti, projevující se v procesu herecké tvorby, dále též např. nazírání na proměnlivost divadelního dění, vliv vzdělání, konexe v uměleckých sférách, rodinné zázemí, schopnosti předávat své herecké schopnosti svým žákům, složité vnitřní vztahy v rámci divadelního souboru, zpětné vazby ze strany velmi proměnlivého faktoru divácké obce či i tak triviální skutečnosti jako jsou hospodaření, péče o domácnost a potomstvo, obecně závazná legislativa atp. V tomto směru je, jak sama autorka naznačuje, práce zatím pouhou sondou, velmi kvalifikovaně a kvalitně opřenou o bohaté množství pramenů, na nichž se ukázaly schopnosti analýzy jednotlivých se sebou zdánlivě nesouvisejících prvků, skládaných do velmi zajímavé mozaiky, vypovídající alespoň o vybrané skupině žen–hereček a jejich zázemí.

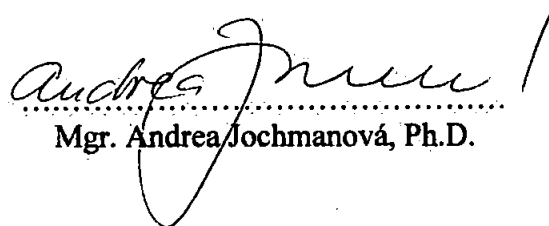
Schopnost autorky systematicky sestavit jakýsi základní obraz, skrze který se nám rozšiřují spektra již tak dosti složitě tématu, jež stojí na pomezí hned několika vědeckých oblastí (a tedy vyžadují alespoň solidní orientaci v problematice), je jistě hodna ocenění. Z předloženého historického pojednání je zřejmé, že se autorka musela seznámit nejen s četnými fondy archivní podstaty, pochopitelně také s memoárovou literaturou různých literárních kvalit, četnými monografiemi a biografiemi, ale také ve velkém rozsahu s odbornou teatrologickou literaturou a že dokázala nové poznatky poučeně zakomponovat do celkového obrazu. Přesto si dovoluji několik poznámek, které by mohly případně příště napomoci s ujasněním některých nesrovnalostí. V první řadě bych doporučila vybudovat lépe heslář, jenž je v tomto pojetí místy až tristní, zejména tam, kde se autorka opírá o více než sto let starý *Ottův slovník naučný*, místo toho, aby sáhla po aktuálnější a co do výkladu sdělnější literatuře (viz např. Pavisův *Divadelní slovník* z roku 2003), zejména dvě poslední hesla o kočovném a ochotnickém divadle by vyžadovala ještě hlubší propracování. Vzhledem k citlivosti tématu se Mgr. Mojsejová zpravidla vyhýbá jakémukoliv emočnímu vyhocení svých tvrzení, což je také jistě vzhledem k povaze materiálů, s nimiž pracovala, rovněž velmi chvályhodné. Na některých místech její práce se ovšem nechává touto rovinou strhnout až příliš, což tok jinak

celkem čistě psaného textu dosti narušuje (za několik takových viz např. hodnocení A. Sedláčkové a jejího osudu na s. 30). Doporučovala bych také velmi opatrně postupovat v otázkách dramaturgie – např. na straně 140, kde autorka definuje jednotlivé herecké obory, pro něž byly herečky angažovány, příp. do kterých během svého angažmá dozrávaly, není vhodné dávat naturalistickou hru Gabriely Zapolské *Morálka paní Dulské* do souvislosti s oborem hrdinných a charakterních matek, neboť titulní postava je právě zcela opačným pólem popsaného hereckého oboru, jedná se o ženu bezcitnou, ziskuchtivou a vychytralou, která uznává jen svou osobní morálku, pro níž se neštítí ničit životy členů své domácnosti. Navíc se jedná o hru, která se na českých scénách objevila v první dekádě dvacátého století, tedy v éře, kdy herecké typy, respektive tzv. obory již zcela z provozu profesionálních scén ustoupily pod trendem velmi se prosazujícího realistického, příp. psychologicko-realistického, v případě této hry dokonce naturalistického herectví, postaveného na hlubokém propracování charakteru postavy.

Podobných nedostatků však v práci není mnoho, ostatně i chyby, překlady a různé krkolomné obraty jsou zde obsaženy jen v malé míře, a v podstatě se jedná detaily, které lze napravit dalším obsáhlejším studiem materiálu, na němž autorka takto slibně začala pracovat a jehož část nám nejen svým výzkumem, ale také doloženou dokumentací v příloze zpřístupnila. Práci tímto i přes výše naznačené výhrady vřele doporučuji k obhájení.

Závěrečná poznámka (do pléna): Co mě osobně velmi znepokojilo (a rozhodně se nejedná o výtku směrem k autorce a její práci, neboť citační normu až na drobné nesrovnalosti dodržuje více než pečlivě), je zpětné přiřazování mezinárodních čísel ISBN a ISSN k publikacím, které vyšly dávno před rokem 1989, kdy se u nás toto číslo začalo oficiálně přidělovat. A tak se značným znepokojením a s jistými rozpaky shledávám, že při psaní svých odborných studií budeme zřejmě v jisté fázi nuceni přistoupit ke konfrontaci informací uvedených na více než sto let staré publikaci s aktuálním elektronickým katalogem CASLIN, abychom doplnili i tyto dodatečně vygenerované údaje.

V Brně, dne 23.9.2015

Mgr. Andrea Jochmanová, Ph.D.